

LE DROIT

ORGANE DES PATRIOTES

ԲԱԺ ԱՆՈՐԴԱԳՐ ՈՒԹԻՒՆ

Մարտիյի համար արտիկան 23
Պուլխարիոյ քաղաքացի համար » 26
Թղթատարական միութեան մասնակ-
ցւոյ բաժնոր երկիրներու համար տրին 28
Բարձրագոյ ազգութիւնը կանխիկ են և
միջամտեաց սպայմանաժամու ևս կ'ըն-
դունուին :
Ձեռքի ծախսում մէկ թիւը 40 վա-
րդ է :

«ԻՐԱՆՈՒՆԵՔ» շարժը երկու ուն-
գամ կ'երատարախուի, Ձրերքաբթի
Զարաթ օրեթև, Հայերէն եւ Յրանսիէն
Լազարոսի խմայտորութեանը ուղղելի
ս եւ ի նաոսի կամ դրութեան պէտքէ
ծախքը վճարուած յըլլին «Առ Խմա-
նական-Մասնատո-յով ԻՐԱՆՈՒՆԵՔ»
յրադրոյ Հայերէնաորաց Ընկերութեան
Է Առանա:

"LE DROIT," paraissant le mercredi et le samedi, en Arménien et en Français. — Abonnement d'un an, pour Varna, fr. 23; — pour l'intérieur de la Bulgarie fr. 26 — pour les Etats compris dans l'Union — Postale, fr. 28. — Les abonnements sont payables d'avance par an ou par semestre.
S'adresser au Conseil de Rédaction du journal "LE DROIT," de la Société Arménienne HAYRENACIRATZ "des Patriotes," à Varna.

გ.უ.გ. 23/4 ნიშ. 1885

ՀԱՅՐԵՆԱՍՈՒԹ

Աստանոր արժանութիւն ունիմք
հրատարակելու Պատճենն այն ուղ-
ղորձի զոր «Հայրենասիրաց» գե-
րադպր. ժողովը ուղղած է Սե-
փակոր Սրբազան ի Հնրհապար-
թիւն իւր Գաղափարութեան :

— 0 —

Ե. ՕՐԱՌՔԻՆԵ ՍՐԲԱԶԱՆ

440.02 74.05

፪፻፶፯ ዓ.ም. ረገደ፡፡

120 120 120

ՅԼ. ԶՄԻՐՈՒՆ

Վերհամբառ Տէր :

Խոնարհ որդիքս և ծառայք ա-
մենաՀոռատարիմք Առաքելական
Վեհապետ. Օծաթեան Հայրապե-
տիկ. Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց
և Նահապետիկ. ասան Հայկայ ա-
մենաջերմ ողորդական սիրոյ և խո-
նին յարգանսոց մերոց զարտադր-
ութիւն կը հայցեմք, Վեհապետ.
էր, ներել մեզ մատուցանել յո-
րս դահլիճից Արքայնադոյն Օ-
ծաթեանդ:

Ինքնուրույն, Տերութիւն համարուող, զոր
տիրութիւնն մեր սրտից իւրեկոյ դա-
նակցելու թեանն իշխանապետիկ
տիրութեան իշխանութեան եկեղեցւոյ
հայատունեայց և զմայրթանս մեր
արեւաշատու թիւն Սրբութեանդ
Հիմու թիւն աւերեալ տանն Հայ-
ոյ և ի սոխիւմն տառապեալ
տէմնն թորդ տնոյ ընդ հայրա-
սորով խնամօք ղեհապետիկ զոր
տախտանամու թիւն Բարձրեւոյն
աշմանեաց և ծայն աղգիւ ընա-
եաց, ընտրեալոյն հայրդ հայրե-
եաց .

Հաճեալ միանդամայն ընդու-
ել, հաստատուի Հայկազանց և
խոստովանութիւն անեղծանելի
տառաբանութեան հայկազնէկից
գահ իշխանութեանդ, և գիտ-
ալ զմեզ միշտ հնազանդ յամե-
ռայն և կազմ ու պարտաւոր հը-
ռամանայ Սրբազնագոյն իշխանա-
րեանց։

Կարմաւորեալ միութիւնն, յա-
նուն հայրենեաց, ղինւորք եր-
գուեալք ի պաշտպանութիւն նը-
ռփրոպան նշխարաց հայութեան
ներեղի է՝ միմէ մեզ, Սիւրեցեալք
Հայր հայրենեաց այսու պատե-
հութեամբ խնդրել վեհապետ Օ-
ծութենէդ հաճիլ դժոյ ակնարկ
մը նետել ի Տաճկաստան տառապ-
եալ իւր հարազատ զաւկաց վրայ
և բարեխօսել առ ամենազորմած
Կայսրն Ռուսաց ողորմել և վերջ
նը տալ տառապանաց մեր եղ-
բայց որք ի հայրենիս և տարա-
գրութեան բխրաւոր հայկազնէի-
ցն որք յօտարութեան, գործա-
գնել տալով Պելրինի դաշնադրոյն
ՅԱԴ. յօդուածը, և ինքնօրէն վար-
չութիւն մը չնորհելով մեր հայ-
րենեաց ինչպէս իւր յաւերժայի-
շակիւ օթիկոյս երանեալ և յե-
րանութեան հանդուցեալ Մեծա-
ւեառ Տնազն Ազեկտանդր Բ. արար
Պուրկտրական և այլ բրիտանեայ
ազգաց համար :

Այլ զօրեմք, մեհապառա ճէրդ, ինքեամբ ներկայել զայս մեր ազերս խոնարհ յոռս Մեծապառա զահայեց Նորին Ամենազորամած ճէրդութեան եթէ ոչ Սուրբ Օծութեանդ բարձր բարկխառութեամբ, ներս մեզ, արգ, իշխանապետդ Սիրեցեալ, յուսալ թէ յայմ պարագայի, յորում Արեւելեան ազգաց ազատութեան խնդիրը վերջատին կը յաղուի, կրնամք ապրկնկալել թէ մեր նուազեալ ձայն արձագանք ազխզորմ հաւաքանաց մտրախրոսացեալ Ժողովրդեան Հայաստանայց պիտի Ժամանէ հառաւորապէս յոռս զահայեց Ն. Ամենազորամած Թաղապետութեան ի միւրթարութիւն մեր տառապեալ եղբայրց :

Եւ այսու ակնկալութեամբ ի
հեղ համայն սրբոյ աշխդ խո-
նարհաբար մտաշէրով, մնամբ որ-
դիական խորին յարգանքով :

Հրամանաւ Գերագոյն ժողովոյ
«Հայրենասիրաց» :

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

$$(U_1, \dots, U_n)$$

Պէրկրատ և Նոյեմբ

Պալ իւարիւնց կառ տալարու թիւնը

սերպիպոնները կը ննդէ 200 սեր-
պիպոնը Մօֆիպի մէջ բանառա-
կեալ են, Պուլիարայ ուր Սեր-
պիպոնը գէմ անպատմելի է,
Սերպիպոն մէջ ցատումը կը մեծնայ-
բառ «Համտա» Պերկիպոնի լուր-
թէ Սերպիպոնը ննդում են մէջ
են ի Պուլիարայ ե թէ 200 Սեր-
պիպոնը բանառաւ են անը-
տոյդ է: Սոր փայ իշխանական
կառավարութիւնը ժամուցադը-
պիւր ուղէ Յունաստանի դիւ-
նադիտանք գործակատարին որ
միտնդամայն Սերպիպոն գործակա-
տարն է: Պուլիարայ Սերպիպոնը
ունեցած զգացումները տարբե-
րութիւն չունին Սերպիպոնը
Պուլիարայ Համար ունեցած ըը-
դացումներէն այն մտայն որ Պուլ-
իարայ մէջ միտնդամութիւնը ե ի-
նքանքը բարեկամ են:

Պուրքըէ 3 նոյեմ:
Պէրլլառէն «Եւրպէէ Բրէս Լիտ-
ը» Թերթին կը հեւադրեն Թէ
40.000 հրացան կը համին Սեր-
պիլի զօրաբանակին բաշխուելու
համար: Ժողովրդեան վրայ շատ
ազդեցու Թիւն լրտ. այն լրտ Թէ
Սերպիլիան ամեն պարագայի մէջ
գեւականաւոր հաւրդէն ետքը գոր-
ծի պիտի սկսի, 100 վահէն Թրն-
դանթ 8ր Պանթի ձեւ անյապաղ
կրտաւորն է:

Բարեկ 3 նոյեմ.
Զրոյց կայ թէ Բարեկի կոմիւն
անդամնիկ աղջիկը պիտի ամուս-
նանայ Զարին եղբայրը Մեծ Դուքս
Սէլսքսի հետ :

Կ. Պօլիտ 3 նոյեմբ.
Ստալին բաշա պիտի ներկայայնէ
Տաճկաստանը դեպքանախորհրդի
մէջ :

Վիեննա 3 նոյեմբ.

Գրանթերի պատասխանելով Հուն-
գարական պատուիրակայ մասնա-
ժողովի Կոստերուն մէջ առաջ-
դրուելալ զանազան խնդիրներուն
պաշտօնական կերպով ապահովել
Թէ բնաւ Աւստրիայ եւ Գերմանիոյ
միջեւ յարաբերութեանց փոխա-
կութիւն մը յառաջ չ'էկաւ, ինչ-
պէն նաև այս տէրութեանց Ռու-
սիոյ Հետ ունեցած յարաբերու-
թեանցը մէջ Գրանթերի կը յիշեցնէ
կըք մեքիկ յայտարարութիւնները
որոնց մէջ Հաստատած էր թէ
Գերմանիոյ Հետ յարաբերութիւն-
ները անցեալ տարւոյն ունեցած
յատկութեան մէջ մնացած են
մասնաւոր դաշնագրեր չկալ, ոչ
որ տէրութիւն մը չ'անցեալ Ռու-
մէլի մէջ կատարուած եղելու-
թիւնը, ուստի Պալքանեան ուրիշ
տէրութիւններն ալ փոխարինու-
թիւն չկրկնէ ուզել Բ. Գրան չըր-
ջաբերական ծանուցագիրը դես-
պանախորհրդոյ աշխատութիւնը

միայն բումէլի խնդիրը քննելու
սահմանափակելով այս ինտուիտը
որ Տէրութիւնը ընդունեցին զի-
րենք ներթիցացնելու ի գեղականա-
խորհուրդ :

Աւարդիւման տուաւ Սերպիլոյ մի-
ւեւոյն խրատները , յիշեցուց անոյ
պատերազմը՝ բանալու վտանգները
դիւտել տուաւ Սերպիլոյ կտա-
վարութեան ուր եթէ գործողու-
թեան ձեւաւորիկէ յատկապէս վը-
տանգները ինքը պիտի կրէ , վա-
սըն զի Պուլիպերիյ վրայ յարձա-
կումը որ օտմանեան երկրին գա-
ւառ մ'է , դաշնագրութեան բրո-
նաբարում պիտի ներմուծէ ։ երկ-
տէրութիւնը Բումէլիի յեղափո-
խութեամբ յառաջ եկած վիճակին
միակ դեղը կը տեսնան Նաֆէն մէ-
նալին վերահաստատմանը մէջ , բը-
նառ ժողովրդական դիմագրու-
թիւն չ'ապաստիր , կը յառաջու-
թէ տէրութեանց բարոյական ազ-
դեցութիւնը պիտի յաջողի վերա-
հաստատել իրաց առջի վիճակը
Սերպիլոյն գնահատելով Աւարդի-
նականութիւնը , կարծեմ որ

հաղորդակցությունը խթանող իր
հաղորդածեանց վրայ հաստատու
կենայ, այսօր ալ կը յայտնէ անո
կառավարութիւնը որ Պետրոն
Եւհաննէս ինչ աստիճանով

Հաստատաբար լինելն Գ.Ն.Տադևոսյանի
պիտի ըլլայ : Գալնքի կը պնդե-
ր անոր որ թիւնէի որ արտադրու-

Silene

սընդիկ կարծադրութեամբ կրտս, վա-
սընդիկ զանաւոր պատուելաւ այս
անտոսի կերպը կրնար օրինակ ըլլալ
Նախաքարը յետոյ Աւստրիոյ և
Ռուսիոյ յարաբերութեանց վրայ
գտայլ, պէտք է ըստ հաշուել
շահուց զանազանութիւնը որ յա-
ռաջ կուգայ ոչ թէ բարի կամայ
չգտայութեան այլ պարագայից բը-
նութեան, փոխադարձ շահերը
բարի յարաբերութիւններ կը պա-
հանշեն: Ամեն Աւստրիոյի նախա-
քար պիտի պարտաւորի Ռուսիոյ
և Աւստրիոյ յարաբերութեանց որչ-
հիմա շատ գոհացուցիչ և վստա-
հութեամբ տալու որեւոր են, ա-
պահովութեան և ամուսնագու-
թեան ընտրութիւն մը տալ. ամեն
պարագայի մէջ ապագան այս եր-
կու երկկրներու համար խիստ եր-
ջանիկ դէպք պիտի ըլլայ:

(Cm. #1- 23 L. 4th)

Այս քաղ. տեսութեան մէջ մի քանի խօսք նուիրելով Եւրոպայի ընթացիկ գործերին, իմ նպատակն էր համադրել մերայնոյ՝ ուշինչ չլուսալ Եւրոպայից, որոյ պետութիւնք՝ առ. նախանձու գէտ է միմեանս չհասէր կրքերով տոնորուած, պատրաստ են միմեանց համար վառ փորել ու միմեանց անդունդը գլորել: Հրստարուելով Եւրոպայուոյ օգնութիւնից իր-րե սատանայից, Հայերը Հայաստանում պարտական են կենդ-րոնացնել իւրեանց նիւթական, քաղաղական և ֆիզիքական հարըստութիւնները, ինչպէս հաղարանդամ կրկնել էր երջանկայիշատակ, անմահ Ներսէս Պատրիարքը: Յուսով եմ, որ Ի. Պոլսոյ Սահմանադրութեան երեսփոխանները Մասեայ քաջերը չեն, որ կարողանան հեռուից Հայաստանը բարեկարգել: Հերիք է միւլիթօր Հիւկոյի և Լամբարթին կամ Բալզակի երկախրութեանց վրայ վարժեալ Պոլսեցի երիտասարդներին Բափօրի ամերիցայ ախ Հայաստան գուսլը՝ զշուելի են մեզ նոցա հայկատակները ի ցոյց Ի. Պոլսում տպրոյ Եւրոպացուոյ: Ռուսո-Հայաստանից և Կովկասից երբ հայ պատանիք գլխում են Ռուսոյ մարդաբաններին համալսարանները, նոքա իւրեանց ուսման ընթացքը տարաւելով վերադառնում են գէտ ի անձկալի հայրենիք, մասն զի «հայրենեայ վտանքալից է քան զտարաւ վարդ»: Պոլսեցիք մի/թէ չեն հաւանում

որք Եւսպանյան մտմբերթ կերթանք, որ փող վաստկինք. էկե՛ր մեր դէն-կին աղաները հոն, Հայաստան, Մուշ մնային, վէ գործարաններ շինէին, մենք ալ հոն կը բնակէինք, եւսպանի մէմէքէթը չէր երթայինք»։ Նոյանից մենք տեղեկացանք որ բաղմամբիւ վանցի և Մշեցի հայեր բեռնակիր մշակներ են և Պոլսում և փոքր Ասիայի նաւահանգստներում։ Ահա մեր անխոհեմութիւնը և մանկական հեռատեսութիւնը ինչ տեղ է մեզ հասցրել որ բնիկ Հայաստանի հարստութիւնն անգամ մենք չենք ճանաչում։ Նորա բնական բերքերը չենք ուսումնասիրել, չգիտենք թէ հայրենեաց արգաւանդ հողը ընչէր կարող էր բուսցնել, արտադրել. եթէ միայն քաղաքական տնտեսութեան մասին մենք փոքր ի շատէ գաղափար ունենայինք, հայը մուրացկան չէր լինի այժմ։

Ներկայ ժով. դարը՝ դրական դար է, երբ ամենայն տեղ արծարծվում է ազգայնութիւնից հայրը. մի աղդ աշխատում է կշանել միւսը. ուրեմն՝ Հայոց ևս մեծ վտանգ է սպառնում մօտ ապագայում հզօր ազգերի կողմից. քիւրդի դէմ՝ դժուար չէ մտաւառել. մի քանի անգամ եթէ ղինու զօրութեամբ դիմադրէք նորսն, միւս անգամ նա չէ յանդգնի ոտը կոխել հայոց դիւղը. բայց մակ-կիտվեցական քաղաքականութեան դէմ հաբիւսոր է բանեցնել արեւելեան խորագ խտութիւն. Գաջու զօրութեամբ մարտաւելու համար Հայաստանի այս ներքին և արտաքին թշնամեաց հետ, նախ և առաջ հարկաւոր է լարել մեր մոտաւոր և բարոյական պիտրը նկթակահանով հանդերձ։ Երբ պիտի հառնի այն օրը, որ հարուստ մեծատունը մասնագէտ, լուստւոր երկրասարդութեան ուղեկցութեամբ վերադառնայ մայր Հայաստան և այն տեղ այնպիսի առեւտրական դործեր ձեռնարկէ, որ օտարութեան մէջ պանդխտոյ հայ մշակները դան դարձեալ հայրենիք, գործ գտեն և աշխատեն այսուհետեւ տանը ու հարկադրուած չլինին հայրենիքից դուրս իւրեանց ապրուստը ճարելու։ Բաղմամբիւ գործարաններ, երկրի պէս պէս արտադրութեանց մշակութիւնը, և զանազան արուեստների ծաղկիլը, ահա այն գլխաւոր գործիքները, որոնց միջնորդութեամբ հայ բնակիչներին հնարաւոր է միայն պահպանել Հայաստանի հողի վրայ, և աղքատութիւնը արտաքրել մեր միջից։ Երբ ժողովրդեան հայրը նա ապրուստը սպահոված է, այն ժամանակ ծնունդն ևս բաղմունում է և բնակիչների թիւը օր աւուր աւում է. իսկ իւր բաղմութիւնն է, անդ է և զօրութիւնը։ Եթէ մենք այս անհրեքելի ճշմոտութիւնը միշտ ի նկատի ունենայինք, հայոց դաւանները օտարի դուռը չէին պանդխտել, քիւրտերի հրոսակները հայոց գիւղեր չէին կոխել։

իրի Կ. Պոլսեցի շատախօս եկեղեցւոյ
 սարգէները խոխանակ Վիկիթօր Գրանսի
 կոյի, կամ Լամարթնի երկաթե խամս
 թիւնները կարգաւու, երկրորդոր
 ծուծեան, շերամապահութեայ
 անանարուծութեան, բրդի, ճե
 դողի մշակութեան վերաբեթակ
 գիտնական գրքեր կը թարգմանա
 ին. ապա ուրեմն, էլ այնուայն
 ժամանակ չէին ունենալ Բաթօնի
 ակերից ախ Հայաստանը գ. թ.
 Լու. :

Այո՛, սիրելի ընթերցող, ենք
 մենք մի առ մի նկարագրելովսն
 ներք մեր պակասութիւնները Կա
 անհեռատեսութիւնը, մեր թե
 շար սխալները եւ, մեզ անպո
 հատորներ ևս չէին բաւականող
 ուրեմն կնքենք մեր այս յօդու
 ծը հետեւեալ խօսքերով. Հասա
 գը տակաւին քնած է դանիթ
 քնով, անսթափելի, խոր վըր
 նա ոչինչ չէ տեսնում, չէ բը
 կանում թէ որպիսի՞ պատմվը
 իրողութիւններ են կատարե
 նորա աչքի առաջ. միայն ննայ
 գարուս ընթացքում քանկոյրի
 հեղ պատերազմներ տեղի ունե
 Հայոց հողի վերայ ի մէջ Ռուսկ
 Պարսից և Տաւկաց, քանի՞ հա
 Հայոց արիւնը հեղեղի նման հոգ
 սեցաւ, Հայերը մի բան շահ
 արդեօք գործելից : Այժմ Ար
 լեան Ռումէլիայի բաղաւա
 արշարհ զարմացրին իւրեանց
 նախկալ յեղափոխութեամբ
 Տաճկաստանը վարանում է Եւր
 են Ներսէսի արժանաւոր շն
 ունդները, ինչո՞ւ լռումն ար
 Պոլսոյ Ազգային Ժողովոյ երեւ
 խանները, չէ՞ որ նոքա Հայ
 տաննայց Ժողովրդոց ներկայաց
 ցիչներն են. եթէ նոքա այս
 յարմար պատահն ևս ձեռքը
 նեն, ի՞նչպիսի պատասխան
 տան Հայոց նոր պատմութեան
 նաչառ. պատաստանի առա
 ցանկալի է տեսնել Արմէնի
 տակալ համարներն էջերում
 արդի Ազգային Ժողովոյ երեւ
 խաններն աղգանուեննրն. գ
 հորիլաւոր կլինին ազգաց
 պատմի համար :

1985 թ. Սեպտեմբերի 13[25] ին.

ՀԱՅՆՐ ՅԱՆԴԻՆԱ
—
Լօտոսին Ուէսթմինսթրի
դեյոյն մէջ Հայասէր Միտան
բեյլն գերեզմանին վրայ դ
հարկւաւոր պոսանքէն եր
միայն մնացած են . մին Մ
Թադուհայնը, և միւսն Հ
սեւ թառիչի վրայ յախճատ
ճերմակ գամէշիաներով մի
և որուն բոլորալին արծաթ
թիղթեայ գիրերով անդի
գրուած է «Մի նշուն Հայոց ե
տագիտութեան» : Ամեն այ
կարող է տեսնել :

Ամսոյս 18/ին Անդրեւական
դրաց մէջ կը տեսնենք Մանգե
լի Հայոց Հովիւ Դեր. Սոյ
մարտ տարեա Պատշաճեանի տոյ

Varna, Mercredi le 23/4 Nov.

L'ARTICLE 61.
DU TRAITÉ DE BERLIN

Nous donnons aujourd'hui la traduction d'une adresse signée en 1883, par la population de Van, exposant au gouvernement de S. M. la Reine d'Angleterre, l'état des choses porté en Arménie, depuis la création de l'art. 61 du traité de Berlin.

Voici le texte de ce document:

Van, le 11 Sept. 1883

A Monsieur le Vice-Consul de
la Grande-Bretagne à Van,

Monsieur le Consul

Au nom de 150 mille habitants formant la population Arménienne de Wasbouragan (Van) nous venons à Vous présenter, M. le Consul, nos plus profonds respects et notre plus vive sympathie et Vous prier en même temps de bien vouloir les faire parvenir aux pieds du trône de S. M. l'Impératrice de la Grande-Bretagne, la plus noble des dames.

Quand l'art. 61 du traité de Berlin fut signé nous comptions les jours pour l'exécution des réformes, maintenant nous sommes obligés de compter des années; et ceux qui ont garanti de contrôler l'application des promesses de la Turquie, nous ont à jamais oublié dans notre état agonisant.

Cinq ans se sont écoulés depuis que l'article 61- est signé; non seulement les réformes ne sont point exécutées, nos malheurs au contraire ont cinq fois doublé depuis lors; les jours suivants se préparent pour nous toujours avec plus d'amertume que les précédents, et afin que nous nous désespérions de notre avenir, on nous donne constamment motif de bénir le passé, ce qui nous donne le droit de dire, que les grandes puissances protectrices de la justice n'ont fait que signer la sentence de mort des Arméniens par l'art. 61. Car dans un laps de temps si long, il fallait ou exécuter la justice promise où bien proclamer déchu l'article en mention pour nous laisser continuer dans les malheurs de notre destinée; peut-être pourrions-nous penser à défendre notre existence.

D'ailleurs le gouvernement de la Grande-Bretagne connaît bien, comment la Turquie a occupé le noble lord Beaconsfield d'heu-

reuse mémoire durant deux ans entiers par le prétexte de Commissaires Impériaux expédiés en Arménie, qui n'ont fait autre que tromper les Arméniens et occuper l'Europe. L'année qui suivit ils suscitèrent une question de majorité numérique des Arméniens en Arménie, qui servit à merveille pour occuper encore un an entier l'attention du monde par cette machination de recensement; ensuite ils ont passé le temps à l'abri du mouvement mystérieux de Cheykh Ibeidullah et de la pression des menaces Kurdes. La quatrième année surgit la question d'Egypte qui occupa également soit le gouvernement britannique que le gouvernement ottoman et fit oublier l'Arménien et l'Arménie. A la fin de cette cinquième année lorsque S. E. Lord Dufferin retournait de l'Egypte, il a bien voulu rappeler à S. M. le Sultan la question oubliée des réformes en Arménie et bien que S. M. ait bien fait la grâce de recommander la question «comme d'habitude» à l'attention des Ministres, mais à peine S. E. le noble Lord avait-il quitté la Turquie que la question fut de nouveau immédiatement oubliée. Aujourd'hui la question d'Egypte, demain les crimes des Nihilistes d'Irlande ou de la Russie, sont des prétextes à ce que la justice ne soit pas exécutée en Arménie; mais de grâce, Monsieur le Consul, est-ce que les évènements de cette nature peuvent-ils manquer au monde pour que les motifs et prétextes terminent?

Mais au demeurant la S. Porte n'a plus besoin de formuler des motifs, car elle ne voit point de nécessité à exécuter la justice; et dans cette conviction elle demande aux Gouverneurs de l'Arménie c'est-à-dire aux «vrais oppresseurs» si le peuple est content et ceux-ci, comme il est arrivé ici, s'empresment immédiatement à faire signer par quelques employés gouvernementaux arméniens, des adresses de remerciements dans la teneur des instructions reçues, en déclarant que la justice, l'égalité, la tranquillité et le bonheur règnent en Arménie et qu'il n'y a aucune nécessité pour les réformes etc. et ces adresses forgées sous la plus terrible pression sont ensuite publiées par la S. Porte pour démontrer le contentement du peuple.

Tous ces faits prouvent, Mr.
le Consul, que le gouvernement

ottoman n'a aucune intention d'exécuter la justice pour les Arméniens. Il est à noter d'ailleurs que les plaintes essentielles des Arméniens ne sont point contre les particuliers, mais bien contre le régime d'oppression actuel du gouvernement même qui encourage l'injustice et tous les abus ne sont que la conséquence de cette cause. De ce pas il sévit chaque jour plus cruellement sur le Pays directement ou indirectement; il ajoute plaie sur plaie, et pour en faire oublier une il en ouvre d'autres plus profondes et plus déchirantes encore tout en tâchant de les couvrir de voiles d'or pour les rendre mortelles.

Mais ce régime n'est pas moins fatal pour les vrais intérêts du gouvernement ottoman que pour nous les Arméniens. Le monde connaît, que les seuls sujets chrétiens fidèles, laborieux, et nombreux de la Turquie sont au demeurant les Arméniens, lesquels au lieu de récompenser et de s'attacher pour toujours sans l'intermédiaire de l'étranger même il persécute horriblement.

Il n'y a pas de doute, Mr. le Consul, que Vous voyez bien notre état désespéré; d'un côté les fonctionnaires indignes et infâmes sont encouragés, et sont d'autant plus récompensés et consolidés dans leurs postes que le peuple proteste contre eux; la justice est violée dans les tribunaux; partout règnent les usurpations, les crimes et l'absence de sécurité; les gendarmes sont aussi à redouter que les maraudeurs et ne sont bons qu'à ramasser par des moyens cruels les impôts qui pèsent sur la malheureuse population. D'autres part des intrigues terribles sont tramées pour porter au sein de la population des dissensions et des divisions; la morale du peuple est attaquée par des espions et des traîtres.

Enfin par les maux et souffrances que nous endurons depuis des siècles, nous démontrons que sous le régime actuel il est impossible d'assurer la justice aux Arméniens de l'Arménie, et que le seul moyen d'arriver à ce but est d'introduire en Arménie un système d'administration réformé sur la base de la constitution de la Roumélie-Orientale ou du Liban; ce qui serait aussi utile au gouvernement du Sultan qu'aux Arméniens.

Et comme l'expérience nous a enseigné à connaître que plus nous exposons nos maux et a-

երկուցեալ Լորտ Շաֆթսպրիի ըն-
թոյնանիքն ուղղեալ միութարական
կաթմանիկն հետեւեալ պատճէնը որ
կըստտորագրեալ է ի դիմաց Սնդիկոյ
ու թէպէտ :

Տէր, —Մենք Անգղիոյ հայ գաղ-
 աթեթականութեան անդամքս, Արմէ-
 րդական ամենամեծ բարեկամին ու
 նույնարեւոյն, վսեմապատիւ Ան-
 օսթօնի փութէր, Շաֆթսպրիի կոմս-
 եր գ. ժ. . Տ. Ս. Լ-ի մահուան հա-
 նար կը սղանք և կը ներկայացու-
 շը, ենք Ձեր վսեմութեան և սղգա-
 րելականներուն մեր խորին համակրու-
 երէրէան և յարգալիք ցաւակցու-
 թիւր զեան հաւատարմը: Երախտագարու-
 թեան հարստով վերատին կը յիշենք այն ի-
 վանողութիւնը որ նորին վսեմու-
 յօրթիւնը նախագահած և աղգեցիկ
 համանակցութիւն մ'ունեցած է այն
 գաղթիկներուն մէջ որոնք հայ ժողո-
 րդ վերդի բարեւաւութեան կը վերա-
 շէ բերէին. մանաւանդ մեր երկը
 ստոյններէն սովին ժամանակ: Ինչպի-
 ստարեւախտագարտութեան, յարդա-
 ն ննաց և սիրոյ այս անգղիական քը-
 նիքորիստոնէական մարդասիրութեան
 ուն մեծամեծ դիւցազնին որ մեր եր-
 օտակար և աղգը իւր լայնատարա-
 նի համակրութեան մէջ ընդգրկեց
 նախ հոգեհանգստեան մամուտը պաշ-
 շուի իւր կատարեցիկը մեր աղգալի-
 ք երեւոյն մէջ կիրակի օր, առ
 յա 11 ին, ի յիշատակ առնի-
 ւեանք օրմին:

Թեթև թող Ձեր անուանի հօր ազնիւ
Բէ՛թ օրինակը Ձեր վսեմութեան ներ-
շնչէ հետեւիլ իւր հետըրուան ,
մին որով իւր օրհնեալ յիշատակը միշ-
տընջենաւոր մնայ Արմէնիայի հա-
չայ ըլտասահարեալ հայ ժողովրդեան
կայսրուան մէջ : Այս է անկեղծ
այսպէս մաղթանք Ձեր վսեմութեան ամե-
թիլ նախաճարհ և հնազանդ ծառային

Ս. Պապունյան
Հովիւ Մանէսթըրի
Հայ Եկեղեցւոյն .

Նո՛ւյն Աւագրէնէ կը ծանու-
ցանէ թէ Տիգրայի քանի մը հա-
յեր՝ Գրիգոր քահանայ Հախոյ-
եանց, Պետրոս Յակոբեան, Գրի-
գոր Գոլաղեան և Եղիստրէթ
Գոլաղեանց վերջեւս Ռուսիոյ ար-
տաքին գործոց նախարարութեան
Աթախան պաշտօնատան գլխա-
նէ, ինգրեւելով որ օգնէ իրենց ըս-
տանալու մեծագումար ժառան-
գութիւն մը զոր իրենց ազգակից-
ներէն մին՝ Սողոմոն Պապկա (Պա-
պունի) Կալիթայի մէջ կուտա-
ծէ 1803 ին :

Այս ժառանգութիւնն ահագին
գումարի մը կը հասնի այն է՝ ԴԱՆ-
ԴԱՆԵՆԻ ԳԻՆԷՆ ԻՆԻՏԻԿԻ կամ 2,000,000
օսմանեան ոսկւոյ :

Թայֆը իւր հովտ. 20ի Թուոյն
մէջ, ռուսական Նոժնէ վերջեալ
լազրէն տանելով հրատարակած է
վէհ. Մակար կաթողիկոսի կեն-
տաղը թիւնն, «Հայոց Նոր Պատ-
րիարք» վերնագրով:

vous recours à la protection plus nous sommes persécutés, après cette dernière tentative, le peuple prendra la décision de ne plus parler, mais de travailler ayant pour guide le désespoir.

En portant ce qui précède à Votre connaissance nous avons l'honneur.

Les députés du peuple
Arménien à Van
(8000—signatures)

La révolution du 24 Juin était la conséquence de ce juste courroux du peuple, que sans l'intervention réconciliante du commandant Munir pacha aurait pris des proportions sanglantes.

REVUE POLITIQUE — L'ALLEMAGNE

Suivant le correspondant de «Kolnische Zeitung», le danger des complications militaires dans les Balkans peut être considéré comme parjuré. Mais à Berlin s'il est très remarqué que, malgré l'accord des puissances dans la question Rouméliote, la France n'a pas cessé d'encourager furtivement les buts belliqueux de la Grèce et de la Serbie; et qu'il a aussi fait des démarches à St. Petersbourg, en vue d'une entente avec la Russie.

Le ton du journal «Post» devient menaçant pour l'attitude du gouvernement Espagnol dans la question des Caroline. La presse espagnole, écrit la feuille berlinoise à l'exception des journaux dévoués au ministère de M. Canovas, confesse que sans l'excitation des feuilles ministérielles, la population resterait plus calme. Ces feuilles ne cessent d'écrire des articles destinés à soulever le public, et c'est spécialement l'«Europe», l'organe de M. Canovas, qui est distingué.

Elle attaque la dernière note allemande en disant qu'il n'y a rien de concluant et qu'elle a été rédigée sans aucun égard pour le gouvernement Espagnol; les commentaires portent le fruit, puisque les journaux qui ne savent pas de la note allemande, si non ce que publie l'«Europe», écrivent aussi des articles belliqueux contre l'Allemagne. Le «Post» dit que c'est une manœuvre fausse puisqu'on ne donne pas à la note allemande que la signification qui sert au parti; si cela continue, le gouvernement allemand serait obligé de publier même le texte de la note, contre les habitudes diploma-

tiques du prince de Bismarck, lequel retient qu'il ne faut jamais faire connaître au public des documents avant la fin des pourparlers. Mais dans le cas actuel, l'attitude de la presse ministérielle espagnole l'obligerait d'agir contre ses habitudes parce que les commentaires de la presse espagnole sont tels à décréditer l'Allemagne. La feuille berlinoise est convaincue que la note en question est très réconciliante et qui donnerait une nouvelle preuve de l'esprit de paix, qui anime le gouvernement Allemand, l'attitude du ministère de M. Canovas dans la question des Carolines ne lui vaudra au contraire ni de l'estime ni des considérations auprès les Puissances Européennes.

LA CONFERENCE

Voici le texte de l'invitation à la Conférence adressée par la S. Porte aux Puissances, en date du 21 octobre:

«Le gouvernement impérial, en présence de la gravité de la situation dans la Roumélie-Orientale et de l'attitude de plus en plus belliqueuse de la Grèce, et en particulier de la Serbie, et voulant ne point rendre infructueux les efforts qu'il n'a cessé de déployer jusqu'ici pour éviter toute effusion de sang, juge opportun, dans sa déférence parfaite envers les puissances signataires du traité de Berlin, de les prier de vouloir bien charger au plus-tôt leurs représentants près la Sublime Porte de se réunir en Conférence à Constantinople, avec la participation du gouvernement ottoman, en vue d'arriver sans retard à la solution des difficultés surgies dans la Roumélie-Orientale. Cette solution aura essentiellement pour base le maintien du traité de Berlin en conformité des droits souverains de S. M. le Sultan.

La Conférence se réunira à la condition de s'occuper exclusivement des affaires de la Roumélie-Orientale».

La «Nouvelle-Presse-libre» du 25 octobre publie une dépêche de Paris, qui lui fait connaître l'attitude que prendra le cabinet français et les réserves dont il a cru devoir accompagner son adhésion à la Conférence. En présence de la question de charger la Turquie de rétablir l'ordre dans les provinces troublées, la France fait remarquer qu'une pareille

proposition ne peut être discutée par la Conférence, qui n'a aucun mandat coercitif. La tâche de la Conférence doit se borner à examiner si le Statu-quo-ante peut être établi ou si le maintien des droits de l'Empire ottoman est compatible avec des concessions quelconques. Si les puissances émettaient l'avis que le Statu-quo doit être maintenu, elles n'auraient pas de mandat à donner à la Sublime Porte. Le traité de Berlin donne pleins pouvoirs à la Turquie pour rétablir l'ordre, et la façon dont elle en usera ne dépend que d'elle.

Les réserves formulées par le cabinet anglais sont identiques, et ont, en outre, trait à la déposition du Prince Alexandre que réclame la Russie et à laquelle s'oppose l'Angleterre.

LES ÉVÉNEMENTS DE ROUMELIE

Si nos renseignements sont exacts,—et nous avons tout lieu de croire qu'ils le sont, S. A. le Prince Alexandre a adressé, le 29 octobre, aux ambassadeurs des grandes puissances à Constantinople un télégramme par lequel il les informe qu'il est retourné à Philippopoli. Son Altesse ajoute qu'Elle quittera bientôt cette ville avec une partie de son armée pour se rendre sur la frontière serbe.

Le Prince termine sa dépêche en prévenant les représentants des puissances qu'il ne saurait se considérer comme responsable des éventualités qui pourraient se produire en delà des Balkans après son départ, et prie les ambassadeurs d'aviser promptement aux mesures exigées par la situation.

Ce télégramme a été généralement interprété, dans les cercles diplomatiques, comme une réponse indirecte du prince à la sommation que les puissances lui ont dernièrement faite de quitter la Roumélie-Orientale avec son armée.

Dans certains autres cercles, on est porté à croire que le prince a fait cette démarche, sur le conseil d'une grande puissance, pour une pression sur l'Europe, afin de hâter la solution de la question rouméliote.

Quoi qu'il en soit, le télégramme du prince de Battemberg tendrait, de toute façon, à montrer que la situation anormale créée en delà des Balkans par la révolution du 18 septembre devient

de plus en plus intenable et qu'il faut s'attendre à quelque coup de théâtre imprévu.

Cette hypothèse est d'autant plus admissible que, d'ordre de gouvernement provisoire,—à l'absence du prince,—des forces importantes ont été massées à Yamboli, et que le camp établi à Hermanly a été, par contre, quelque peu dégarni.

On mande de Belgrade, d'une source officielle, à la «Politische Correspondenz» de Vienne:

Les demandes légitimes que formule la Serbie et qu'elle s'efforcera de faire prendre en considération par tout les moyens possibles peuvent se résumer comme suit: 1) Rétablissement du Statu-quo-ante dans toute son intégrité. 2) En cas d'impossibilité de rétablir la situation, dans le sens de la lettre et de l'esprit des traités, extension de la base qui jusqu'à présent avait suffi à l'existence de la Serbie. 3) Garanties contre le retour, à la frontière serbo-bulgare, d'un état de choses qui est absolument contraire au droit international et empêche tout développement pacifique du royaume.

DEPECHE TELEGRAPHIQUES (Agence Havas)

Bucarest 3 novem.

On télégraphie de Belgrad à «Nouvelle-Presse-Libre» que 40 mille fusils arrivent pour être distribués à l'armée serbe. La population est très impressionnée à la nouvelle que la Serbie entrera en tous cas en action après la clôture de la Conférence. 100 wagons chargés de canons système de Bange sont incessamment attendus.

Londres 3 novem.

«Standard» apprend que la note de la Grèce en réponse à la note des ambassadeurs dit que la Grèce ne peut pas considérer l'affaire comme réglée tant qu'elle n'aura pas été mise en possession au moins de la ligne d'Epire telle que fut adjugée par le traité de Berlin.

Paris 3 novem.

Le bruit court que la fille aînée de Comte de Paris épouserait Grand-duc Alexi, frère de Czar.

Consople, 3 novem.

Saïd pacha représentera la Turquie à la Conférence.

RESPONSABLE T. PAPAZIAN

Imp. du journal «LE DROIT»
VARNA

et qu
col
autan
dre d
— e
foree
ées
tabli
, que

e, d
itich

s qua
e s'él
a con-
noyens
sumer
ement
te son
ossibi-
dans
esprit
base
uffi à
) Ga-
à la
été
me
cion
men

QUES

m.
rad à
e 40
être
a po-
mée
en-
a a-
ence.
mons
essa-
a.
la
se à
que
lérrer
'elle
sion
telle
de
n.
e ai-
use-
zar.
n.
la

IAN

7

